

**Faktor-Faktor Yang Mempunyai Hubungan Dengan Pembentukan Keluarga Bahagia:
Kajian Di Kalangan Pelajar Tahun 4 Fakulti Pendidikan, UTM**

Abdullah Bin Sulong & Siti Nurfairuz Binti Mogan

Fakulti Pendidikan,
Universiti Teknologi Malaysia

Abstrak : Kajian dijalankan untuk mengkaji ciri-ciri yang membentuk keluarga bahagia, persepsi pelajar terhadap faktor yang membentuk keluarga bahagia, dan faktor-faktor yang mempunyai hubungan dengan pembentukan keluarga bahagia di kalangan pelajar. Faktor-faktor yang dikaji ialah faktor suami isteri, faktor keilmuan, faktor hubungan kaum kerabat, dan faktor ekonomi. Satu set soal selidik yang mengandungi 50 item telah diedarkan kepada 45 orang pelajar yang telah berkahwin daripada pelbagai kursus di Fakulti Pendidikan, UTM Skudai. Hasil kajian rintis menunjukkan nilai Cronbach's Alpha 0.836. Analisis deskriptif dibuat untuk mendapatkan nilai kekerapan, peratusan dan min dengan menggunakan perisian *Statistical Package for Social Science (SPSS) version 14.0 for Windows*. Dapatan kajian menunjukkan ciri-ciri keluarga bahagia dan persepsi terhadap pembentukan keluarga bahagia berada pada min yang tinggi iaitu 4.83 dan 4.55. Bagi faktor suami isteri, faktor keilmuan, faktor kaum kerabat, dan faktor ekonomi juga berada pada tahap min yang tinggi iaitu 4.53, 4.54, 4.41, dan 4.05. Ia juga dianalisis secara statistik inferensi dengan menggunakan korelasi Pearson untuk melihat hubungan antara pembentukan keluarga bahagia dengan faktor-faktor yang dikaji. Hasil kajian menunjukkan terdapat hubungan yang signifikan antara pembentukan keluarga bahagia dengan faktor suami isteri iaitu $r = 0.368$, faktor keilmuan $r = 0.539$, faktor kaum kerabat $r = 0.512$, dan faktor ekonomi $r = 0.329$. Beberapa cadangan telah dikemukakan untuk mempertingkatkan lagi pembentukan keluarga bahagia di kalangan masyarakat umum pada akhir kajian.

Katakunci : faktor keluarga bahagia

Pengenalan

Perkahwinan amat dituntut dalam Islam. Ia dapat mengembangkan institusi sosial, selain merupakan saluran yang betul untuk meluahkan rasa kasih sayang seorang individu kepada individu lain yang berlainan jantina pada jalan yang dibenarkan syarak. Firman Allah S.W.T dalam surah Ar-Ruum, ayat 21:

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا
وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ
يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١﴾

Maksudnya: “Dan di antara tanda-tanda kekuasaan-Nya dan rahmat-Nya bahawa ia menciptakan untuk kamu (wahai kaum lelaki), isteri-isteri dari jenis kamu sendiri, supaya kamu bersenang hati dan hidup mesra dengannya, dan dijadikan-Nya di antara kamu (suami isteri) perasaan kasih sayang dan belas kasihan. Sesungguhnya yang demikian itu mengandungi keterangan-keterangan (yang menimbulkan kesedaran) bagi orang-orang yang berfikir.”

Setiap pasangan yang berkahwin bercita-cita memiliki sebuah keluarga yang bahagia tetapi untuk mencapainya bukanlah perkara mudah. Banyak cabaran yang perlu dihadapi bagi memastikan keluarga yang dibina mampu mencapai kebahagiaan yang diidamkan. Ini kerana, perkahwinan melibatkan pasangan yang berlainan jantina, akal, perasaan, dan emosi yang biasanya merumitkan perhubungan antara manusia khususnya suami dan isteri serta ahli keluarga. Bagi mengekalkan keharmonian rumah tangga, pasangan harus mempersiapkan diri dari segi fizikal, mental, dan emosi supaya masalah ini boleh diatasi.

Tidak dinafikan, perkahwinan menuntut kasih sayang, hubungan seksual, tempat perlindungan, harta benda dan sebagainya. Namun, tuntutan ini perlu mempunyai asas ketaqwaan bersandarkan ajaran agama. Asas ini amat penting untuk membentuk sebuah keluarga yang bahagia bukan hanya di dunia malah di akhirat.

Pernyataan Masalah

Kes-kes perceraian, perbuatan curang suami dan isteri dengan orang lain, penderaan anak, permasalahan juvana, wabak AIDS yang semakin menular, masalah warga tua yang kesepian hidup dan lain-lain gejala sosial yang negatif menampakkan tanda-tanda yang semakin meningkat (Dr. Mohd Nor Manuty, 2003: 1). Oleh itu, kesedaran untuk membentuk keluarga yang bahagia dalam masyarakat moden pada masa kini mulai mendapat perhatian yang semakin serius dari pelbagai golongan masyarakat tanpa mengira agama.

Selain itu, keretakan rumah tangga yang banyak berlaku dalam kalangan masyarakat kini juga semakin membimbangkan. Ada kalanya keretakan ini berpunca daripada perkara remeh dan paling menyedihkan lagi pasangan yang telah bertahun-tahun lamanya berumah tangga turut mengalami masalah ini sehingga menyebabkan keluarga yang dibina tidak mampu bertahan ke akhir hayat. Jika permasalahan ini berterusan, maka sukarlah untuk membentuk keluarga bahagia dalam kalangan generasi pada masa akan datang. Persoalannya, mengapakah perkara ini boleh berlaku? Adakah institusi keluarga yang ada pada masa kini tidak mampu mengekalkan keharmonian rumah tangga? Apakah yang menyebabkan keluarga bahagia yang diidamkan pada mulanya berakhir dengan perpisahan?

Oleh itu, kajian ini dijalankan bertujuan melihat pembentukan keluarga bahagia dalam kalangan pelajar tahun 4, Fakulti Pendidikan yang telah mendirikan rumah tangga. Ini kerana mereka telah mendirikan rumah tangga ketika belajar dan mampu membentuk suasana keluarga dalam kesibukan menjadi pelajar. Pengkaji merasakan perlu mengkaji faktor-faktor yang mempunyai hubungan pembentukan keluarga bahagia dalam kalangan pelajar supaya boleh dijadikan pengajaran dan iktibar kepada pasangan-pasangan yang akan mendirikan rumah tangga.

Objektif Kajian

Pengkaji menentukan tiga objektif dalam kajian yang dijalankan iaitu:

1. Menenal pasti ciri-ciri keluarga bahagia menurut persepsi pelajar.
2. Menenal pasti persepsi pelajar terhadap faktor-faktor suami isteri, keilmuan, hubungan kaum kerabat, dan ekonomi yang membentuk keluarga bahagia.
3. Menenal pasti hubungan antara faktor suami isteri, keilmuan, hubungan kaum kerabat, dan ekonomi dengan pembentukan keluarga bahagia.

Kepentingan Kajian

Kajian ini mempunyai beberapa kepentingan terutama kepada pasangan yang telah mendirikan rumah tangga. Pengkaji berharap hasil daripada kajian ini dapat memberi manfaat seperti berikut:

1. Dapat mewujudkan sebuah keluarga yang bahagia dalam kalangan masyarakat.
2. Memberi kesedaran tentang peranan suami isteri dan mewujudkan rasa tanggungjawab dalam pembentukan keluarga bahagia.
3. Menambahkan ilmu pengetahuan dalam pengurusan rumah tangga agar terbinanya sebuah keluarga yang bahagia.
4. Mengharapkan agar keluarga yang terbina dalam kalangan pelajar mampu melahirkan sebuah generasi yang bermanfaat kepada negara, agama, dan bangsa.

Reka Bentuk Kajian

Kajian yang dijalankan ini berbentuk deskriptif dan inferensi yang bertujuan untuk melihat hubungan antara faktor suami isteri, faktor keilmuan, faktor hubungan kaum kerabat, dan faktor ekonomi dengan pembentukan keluarga bahagia. Kajian deskriptif bertujuan untuk menerangkan keadaan atau perhubungan antara pemboleh ubah dengan kesannya (Mohamad Najib Abdul Ghafar, 1999: 24). Justeru, kajian deskriptif akan dijalankan untuk melihat peratusan, min, dan kekerapan bagi ciri-ciri keluarga bahagia, persepsi pelajar terhadap pembentukan keluarga bahagia, dan melihat setiap faktor pembentukan keluarga bahagia iaitu faktor suami isteri, faktor keilmuan, faktor hubungan kaum kerabat, dan faktor ekonomi.

Kajian inferensi ini bertujuan untuk melihat hubungan (r) antara pemboleh ubah bersandar dan pemboleh ubah bebas. Pengkaji menggunakan korelasi yang menghubungkan dua pemboleh ubah (Mohamad Najib Abdul Ghafar, 1999: 51) untuk melihat hubungan pembentukan keluarga bahagia dengan faktor-faktor pembentukan keluarga bahagia tersebut iaitu faktor suami isteri, faktor keilmuan, faktor kaum kerabat, dan faktor ekonomi.

Populasi dan Sampel Kajian

Menurut Mohamad Najib Abdul Ghafar (1999: 37), populasi kajian adalah terdiri daripada semua ahli dalam kelompok kajian. Populasi bagi kajian ini ialah pelajar perdana tahun 4, Fakulti Pendidikan sesi 2007/2008 yang telah mendirikan rumah tangga. Populasi terdiri daripada pelajar lelaki dan pelajar perempuan yang merangkumi 10 daripada 14 kursus yang ditawarkan di Fakulti Pendidikan, UTM. Pengkaji telah menggunakan jumlah keseluruhan populasi sebagai sampel. Pemilihan keseluruhan populasi sebagai sampel kajian merupakan penyelidikan kes (Mohamad Najib Abdul Ghafar, 2003: 37). Jadual 3.1 merupakan jumlah populasi yang terlibat dalam kajian:

Jadual 1: Jumlah populasi mengikut kursus

Bil	Kursus	Jumlah (orang)
1.	Sarjana Muda Sains Serta Pendidikan (Pengajian Islam)	8
2.	Sarjana Muda Sains Serta Pendidikan (Sains Sukan)	2
3.	Sarjana Muda Sains Serta Pendidikan (Kimia)	3
4.	Sarjana Muda Sains Serta Pendidikan (TESL)	2
5.	Sarjana Muda Sains Serta Pendidikan (Fizik)	3
6.	Sarjana Muda Sains Serta Pendidikan (Matematik)	3
7.	Sarjana Muda Teknologi Serta Pendidikan (Kemahiran Hidup)	17
8.	Sarjana Muda Teknologi Serta Pendidikan (Kejuruteraan Elektrik)	1
9.	Sarjana Muda Sains Dan Komputer Serta Pendidikan (Matematik)	3
10.	Sarjana Muda Sains Dan Komputer Serta Pendidikan (Kimia)	3
Jumlah		45

Instrumen Kajian

Menurut Mohamad Najib Abd Ghafar (2003: 103), instrumen merupakan alat untuk mengutip data. Data boleh dikutip sama ada melalui pemerhatian, temu bual, soal selidik, pengujian, atau analisis dokumen. Umumnya, dua jenis data diperlukan untuk menyiapkan kajian ini iaitu data primer dan data sekunder.

Kajian Rintis

Kajian rintis adalah kajian awal yang dijalankan sebelum menjalankan kajian sebenar. Kajian rintis bertujuan untuk menguji tahap kebolehpercayaan item-item soal selidik. Menurut Mohd. Majid Konting (2004: 218), melalui kajian rintis, kesesuaian dan ketepatan soalan serta format yang digunakan dapat dikenal pasti. Kelemahan-kelemahan yang ada meskipun kecil perlu diperbaiki untuk memastikan penghasilan soal selidik yang bermutu. Pengkaji menyediakan item-item berdasarkan objektif kajian.

Responden bagi kajian rintis ini dipilih secara rawak. Mereka terdiri daripada 10 orang pelajar tahun 3 dan tahun 2 yang telah mendirikan rumah tangga daripada Fakulti Pendidikan. Sampel ini mempunyai ciri-ciri yang sama dengan sampel yang hendak diuji. Hasil kajian rintis dianalisis untuk melihat kebolehpercayaan soal selidik. Menurut Mohamad Najib Abdul Ghafar (2003: 122), nilai 0.8 didapati memadai untuk diterima sebagai tahap kebolehpercayaan yang sesuai untuk sesuatu alat. Sekiranya nilai adalah lebih rendah daripada 0.8, pengkaji perlu mengubah item dan seterusnya melaksanakan kajian rintis sekali lagi sehingga mencapai tahap nilai 0.8 ke atas.

Pengkaji mendapati bahawa keputusan daripada hasil analisis menunjukkan kebolehpercayaan Alpha Cronbach secara keseluruhannya adalah sebanyak 0.836. Ini membuktikan item-item yang dibina mempunyai kebolehpercayaan tinggi dan boleh digunakan dalam kajian sebenar.

Analisis Keseluruhan

Rumusan dalam bahagian ini adalah berdasarkan kepada analisis data bagi bahagian B dan C. Min keseluruhan dapat diterangkan seperti berikut bagi keseluruhan konstruk item:

Jadual 2: Nilai min bagi keseluruhan konstruk item

Bil	Konstruk	Nilai Min
1	Ciri-ciri Keluarga Bahagia	4.83
2.	Persepsi Terhadap Faktor-faktor Yang Membentuk Keluarga Bahagia	4.55
3.	Faktor Suami Isteri	4.53
4.	Faktor Keilmuan	4.54
5.	Faktor Hubungan Kaum Kerabat	4.41
6.	Faktor Ekonomi	4.05

Jadual 2 menunjukkan bahawa min keseluruhan bagi konstruk ciri-ciri keluarga bahagia dalam kalangan pelajar ialah 4.83. Manakala, persepsi pelajar terhadap pembentukan keluarga bahagia pula ialah 4.55. Seterusnya, bagi faktor suami isteri ialah 4.53, faktor keilmuan ialah 4.54, faktor hubungan kaum kerabat ialah 4.41 dan faktor ekonomi ialah 4.05.

Jadual 3: Keputusan korelasi

		Faktor Suami Isteri	Faktor Keilmuan	Faktor Hubungan Kaum Kerabat	Faktor Ekonomi
Pembentukan Keluarga Bahagia	Pearson Correlation (<i>r</i>)	0.368*	0.539**	0.512**	0.329*
	Sig. (2-tailed)	0.013	0.000	0.000	0.027
	<i>N</i>	45	45	45	45

* Signifikan pada aras keyakinan 0.05

** Signifikan pada aras keyakinan 0.01

Jadual 3 menunjukkan bahawa semua faktor iaitu faktor suami isteri, faktor keilmuan, faktor kaum kerabat, dan faktor ekonomi mempunyai hubungan signifikan dengan pembentukan keluarga bahagia dalam kalangan pelajar. Ini dapat dibuktikan dengan melihat nilai *r* yang diperolehi iaitu faktor suami isteri $r = 0.368$, faktor keilmuan $r = 0.539$, faktor hubungan kaum kerabat $r = 0.512$ dan faktor ekonomi $r = 0.329$.

Perbincangan

Min untuk konstruk faktor keilmuan merupakan faktor yang tertinggi berbanding dengan faktor-faktor lain dengan jumlah nilai min keseluruhan 4.54. Ini menunjukkan nilai min untuk konstruk faktor keilmuan juga berada pada tahap yang tinggi.

Bagi item 31, hanya 8.9% sahaja responden menjadikan hiburan sebagai jalan penyelesaian ketika menghadapi masalah dalam rumah tangga. Ini menunjukkan bahawa mereka telah menjadikan ajaran al-Quran dan as-Sunnah sebagai panduan yang terbaik untuk membentuk keluarga bahagia. Ia dapat dibuktikan apabila 100% responden bersetuju pada item 29. Walaubagaimanapun, hanya 95.5% yang mengamalkan ajaran tersebut dalam pembentukan keluarga bahagia sedangkan, keteguhan dan kekukuhan, ketenangan dan kedamaian rumah tangga hendaklah berpandukan kepada ajaran Islam. Oleh itu, pasangan hendaklah sentiasa mendampingi al-Quran dan mengkaji Sunnah supaya mengalir roh Islam dalam keluarga (Hasan Hj. Mohd Ali, 1993).

Sebanyak 100% responden bersetuju bahawa ilmu berkaitan rumah tangga penting untuk dipelajari oleh setiap pasangan dan pernyataan ini selari dengan Iran bin Herman (2003: 51) yang menjelaskan, untuk melahirkan sebuah rumah tangga dan keluarga bahagia, ilmu yang berhubung dengan keluarga dan keibu-bapaan adalah perlu. Melalui ilmu, manusia dapat membezakan mana yang benar dan mana yang tidak.

Terdapat pelbagai cara untuk meningkatkan pengetahuan responden antaranya, 93.4% daripada mereka membaca buku-buku ilmiah dan hanya 82.3% mendengar ceramah sebagai cara meningkatkan pengetahuan untuk membentuk keluarga bahagia. Hasil dapatan ini selari dengan pendapat yang dicadangkan oleh Mohamed Hatta Shaharom (1997: 37) supaya kefahaman tentang Islam boleh dipertingkatkan dengan belajar di institusi pendidikan Islam, menghadiri majlis ilmu seperti kuliah atau ceramah di masjid, berbincang dan meminta nasihat daripada orang yang alim dan membaca buku-buku atau majalah Islam.

Memandangkan agama merupakan asas utama untuk membentuk keluarga bahagia, oleh itu semua responden telah berjaya mengingatkan pasangan mereka tentang kepentingan agama dalam berumah tangga sebagaimana dalam item 25. Apabila kesedaran agama sudah tinggi antara kedua-duanya, barulah rasa tanggungjawab dalam menjalankan kewajipan rumah tangga menjadi sempurna. Kesempurnaan ini akhirnya membuah kebahagiaan antara suami dengan isteri sekalipun mereka sibuk dengan profesion masing-masing (Kamarul Azmi Jasmi dan Siti Fauziyani Md Saleh @ Masrom, 2007: 105).

Akhir sekali, bagi item 28 menunjukkan 100% responden bersetuju bahawa setiap pasangan yang mendirikan rumah tangga dengan ikhlas akan mendapat ganjaran pahala. Perkara ini jelas kerana perkahwinan merupakan satu ibadat. Setiap ibadat yang dilakukan akan mendapat ganjaran pahala sebagaimana yang telah dijanjikan Allah SWT.

Rujukan

- Asmah Bee Mohd. Noor. (2003). Pendidikan Keluarga Dalam Islam. *Keluarga Bahagia Yang Diidamkan*. Kuala Lumpur: YADIM
- Azizi Yahaya et. al. (2006). *Menguasai Penyelidikan Dalam Pendidikan*. Kuala Lumpur: PTS Profesional Publishing Sdn Bhd.
- Busrah Bt. Basiron. (2005). Ke Arah Memahami Konsep Birru Al-Walidin Dan Kedudukan Warga Emas Menurut Perspektif Islam: Peranan Wanita Dalam Pendidikan Keluarga. *The International Seminar On Muslim Women: Future And Challenges In Shaping The Ummah (SEWANI 2005)*. 2 – 3 April 2005. Sofitel Palm Resort, Senai Johor. Halaman 189.
- Dewan Masyarakat. April 2009. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Hamidah Ab. Rahman (2004). Faktor Penyumbang Kepada Masalah Keluarga Tunggal Dan Penceraian: Kajian Kes Di Negeri Johor Darul Takzim. *Prosiding Seminar Pembangunan Keluarga Kebangsaan 2004*. 29-30 Mei 2004. Universiti Malaya.
- Ismail Haji Ibrahim (1993). Asas-asas Masyarakat Cemerlang. *Perkahwinan: Tanggungjawab Agama*. Kuala Lumpur: Institut Kefahaman Islam Malaysia (IKIM).
- Johari Bin Mat, Dr. (1998). Pemantapan Kepimpinan Rumah Tangga Ke Arah Keselesaian Keluarga. *Seminar Pemantapan Keluarga Siri Ke VI*. 5 Disember 1998. Dewan Muktamar, Pusat Islam Malaysia, Kuala Lumpur.
- Kamarul Azmi Jasmi (2004). Asas Kebahagiaan Rumahtangga Mengikut Paradigma Al-Nawawi. *Seminar Pembangunan Keluarga Kebangsaan 2004*. Anjuran Pusat Pembangunan Keluarga Universiti Malaya (UMCFD).

Mustakin (1999). *Indeks Al-Quran, Panduan Mencari Ayat Al-Quran*. Kuala Lumpur: Pustaka Jiwa Sdn Bhd

Nik Mustapha Haji Nik Ibrahim (1993). *Islam Dan Akhlak. Asas-asas Masyarakat Cemerlang*. Kuala Lumpur: Institut Kefahaman Islam Malaysia (IKIM).

Paizah Haji Ismail (1991). *Asas Pembinaan Keluarga Bahagia*. Kuala Lumpur: Mahir Publication Sdn Bhd.

Sufean Hussin dan Jamaluddin Tubah (2004). *Keluarga Ibu Tunggal: Senario Fenomena Dan Dasar Sosial Mengenaunya. Prosiding Seminar Pembangunan Keluarga Kebangsaan 2004*. 29-30 Mei 2004. Universiti Malaya.

TP (17 Mac 2009). *Cekup Isteri Curang. Harian Metro*.

Wan Mahmood Bin Wan Yaacob, Tuan Haji. (1998). *Ucapan Perasmian Seminar Pemantapan Keluarga Siri Ke VI. Seminar Pemantapan Keluarga Siri Ke VI*. 5 Disember 1998. Dewan Mukhtar, Pusat Islam Malaysia, Kuala Lumpur.